

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»

професійна (обов'язкова)

за освітньо-професійними програмами «Екстремальна та кризова
психологія» та «Робота з персоналом»
підготовки бакалаврів

у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

за спеціальністю 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою психології діяльності в особливих умовах
на 2024 - 2025 навчальний рік.

Протокол від 23.08.2024 року № 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Вікова психологія»

2024 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Вікова психологія є сьогодні науковою галуззю, яка привертає увагу як фахівців різного спрямування, так і пересічних людей, що прагнуть підвищити свою психологічну культуру. Вона спрямована на вивчення особливостей психічного розвитку людини на різних етапах її життя, провідних чинників розвитку особистості, факторів, закономірностей та механізмів психічного розвитку, що обумовлюють і пояснюють вікові психологічні зміни в онтогенезі в цілому і на різних його етапах; а також на розуміння поняття норми і відхилення в віковому психічному розвитку.

Знання можуть бути покладені в основу особистісної та професійної взаємодії з особами різного віку.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Ільїна Юлія Юріївна - доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах соціально-психологічного факультету, кандидат біологічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 435. Робочий номер телефону – 707-34-74.
E-mail	ilina@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	Фізичне та психічне здоров'я особистості Гендерна психологія Психофізіологія Психогігієна та психопрофілактика
Професійні здібності	Професійні знання та значний досвід викладання дисциплін у закладах вищої освіти

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом навчального року щосереди з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 435 (за попередньою домовленістю). В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: теоретичне та практичне вивчення закономірностей онтогенезу психіки, психічних особливостей людини на кожному віковому етапі розвитку та специфіки психологічної роботи з дітьми, дорослими та старими людьми.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти очна (денна)
Статус дисципліни (обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)	Обов'язкова професійна
Рік підготовки	2
Семестр	4
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	4,5
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	135
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	28
- практичні заняття (годин)	4
- семінарські заняття (годин)	30
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсовий проект (робота) (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	73
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Загальна психологія, анатомія нервової системи та фізіологія вищої нервової діяльності, психофізіологія

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-професійних програм «Екстремальна та кризова психологія» та «Робота з персоналом», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПР
Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.	ПР1
Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	ПР2
Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.	ПР3

Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.	ПР13
--	------

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, СК
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ЗК1
Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ЗК2
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	ЗК4
Навички міжособистісної взаємодії	ЗК8
Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.	СК1
Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ	СК2

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

Модуль 1. Психологія розвитку та Дитяча психологія

Тема 1.1. Вікова психологія як наука

Тема 1.2. Закономірності психічного розвитку в онтогенезі.

Тема 1.3. Теорії психічного розвитку.

Тема 1.4. Пренатальний розвиток та народження.

Тема 1.5. Психічний розвиток немовляти.

Тема 1.6. Особливості раннього дитинства.

Тема 1.7. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.

Модуль 2. ПСИХОЛОГІЯ ШКОЛЯРА ТА ДОРОСЛОСТІ.

Тема 2.1. Психологія молодшого школяра.

Тема 2.2 Криза підліткового віку.

Тема 2.3. Психологія юності.

Тема 2.4. Психологічні особливості дорослої людини.

Тема 2.5. Психологія старіння та старості.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контрольна робота

Модуль 1.						
Тема 1.1.	10	2	2	-	6	-
Тема 1.2.	12	4	2	-	6	-
Тема 1.3.	10	2	2	-	6	-
Тема 1.4.	12	2	4	-	6	-
Тема 1.5.	10	2	2	-	6	-
Тема 1.6.	10	2	2	-	6	-
Тема 1.7.	13	2	4	-	7	Письмова КР
Разом за модулем 1	77	16	18	-	43	-
Модуль 2.						
Тема 2.1	10	2	2	-	6	
Тема 2.2.	12	4	2	-	6	
Тема 2.3.	10	2	2	-	6	
Тема 2.4	10	2	2	-	6	-
Тема 2.5.	16	2	8		6	Письмова КР
Разом за модулем 2	58	12	16	-	30	-
Разом	135	28	34	-	73	-

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.1. Предмет, проблеми та методи вікової психології	2
2	Тема 1.2. Закономірності психічного розвитку в онтогенезі	2
3	Тема 1.3. Теорії психічного розвитку	2
4	Тема 1.4. Перинатальний розвиток та народження	2
5	Тема 1.5. Психічний розвиток немовляти	2
6	Тема 1.6. Психологічні особливості раннього віку.	2
7	Тема 1.7. Психічний розвиток дитини дошкільного віку	4
8	Тема 2.1. Психологія молодшого школяра	2
9	Тема 2.2. Криза підліткового віку.	2
10	Тема 2.3. Психологія юності	2
11	Тема 2.4. Психологія дорослості	2
12	Тема 2.5. Психологія старіння та старості.	6
	Разом	30

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.4. Перинатальний розвиток	2
2	Тема 2.5. Психологія старіння та старості.	2
	Разом	4

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Вік як соціально-історичний феномен.
2. Д.Б. Ельконін про дитинство як соціокультурний феномен

3. Організація та проведення психолого – педагогічного дослідження.
4. Тести та їх використання у віковій психології.
5. Історичні зміни предмету вікової психології.
6. Поняття "розвиток" та його критерії стосовно розвитку психіки людини.
7. Взаємозв'язок концепцій вікового розвитку та методів його дослідження.
8. Закономірності розвитку психіки, виявлені в різних психологічних ученнях.
9. Порівняльний вплив суспільних та біологічних чинників на розвиток психіки.
10. Специфіка психічного розвитку людини порівняно з розвитком тварин.
11. Проблема співвідношення філо- та онтогенезу психіки.
12. Психоаналітичні теорії вікового розвитку.
13. Розвиток класичного психоаналізу в роботах А. Фрейд.
14. Підходи до дитячого розвитку М. Кляйн.
15. Внесок Е. Еріксона у розвиток вікової психології.
16. Теорія соціального навчання як одна з точок зору на розвиток психіки.
17. Аналіз теорії Ж. Піаже.
18. Л.С. Виготський та його школа у психології розвитку.
19. Розвиток ідей Л.С. Виготського у сучасній віковій психології.
20. Внесок Д.Б. Ельконіна у вікову психологію.
21. Проблема розвивального навчання та сучасна психологія.
22. Українська вікова психологія.
23. Проблема біологічного та соціального в розвитку психіки.
24. Специфіка психічного розвитку дитини у порівнянні з розвитком тварин.
25. Спілкування та його вплив на психічний розвиток.
26. Взаємодія інтелектуального та особистісного розвитку.
27. Залежність психічного розвитку від структури та змісту діяльності.
28. Вплив організації навчання на психічний розвиток школярів.
29. Основні підходи до проблеми співвідношення навчання та розвитку у зарубіжній психології.
30. Основні підходи до проблеми співвідношення навчання та розвитку у вітчизняній психології.
31. Характеристика сензитивних періодів у розвитку психіки людини.
32. Проблема періодизації психічного розвитку людини.
33. Організація та проведення діагностичної роботи у віковій психології.
34. Методи та форми організації психокорекційної роботи у віковій психології.
35. Перинатальні матриці та їх формування (за С. Грофом).
36. Особливості народження дитини та їх вплив на психічний розвиток
37. Роль казки у психічному розвитку дитини.
38. Освоєння простору дому дитиною
39. Розвиток уяви дитини та її умови.
40. Психологічна характеристика гри.

- 41.Індивідуальні відмінності в адаптації до школи дітей шести та семилітнього віку.
- 42.Психологічна характеристика учбової діяльності.
- 43.Підліткова субкультура та прояви почуття дорослості.
- 44.Сенситивність підліткового віку до інтимних стосунків та розвиток сексуальності.
- 45.Кризи дорослості: причини, прояви та подолання.
- 46.Основні причини старіння.
- 47.Фактори активного довголіття

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах:**

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота,);
- методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний;
- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;
- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;
- науково-дослідна робота;
- самостійна робота.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, розв'язання практичних ситуацій, контрольних робіт тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних

				занять
1. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	8	0	0
	семінарські/ практичні заняття	8	2	16
	Модульна КР	1	14	14
Разом за модуль 1				30
Модуль 2	лекції	6	0	0
	семінарські/ практичні заняття	7	2	14
	Модульна КР	1	13	13
Разом за модуль 2				27
Індивідуальна самот. робота (реферати)				10
Разом за поточний контроль				67
2. Підсумковий контроль (екзамен+тестування)				30+3
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

Поточний контроль.

*Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському/
практичному занятті:*

2 бали – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

1,5 бали - здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади, але може зробити 2-3 незначні помилки;

1 бал – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

0,5 бали - здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мовлення, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури, вміння навести приклади та застосувати на практиці теоретичні знання при розв'язуванні задач, аналітичні міркування, вміння робити порівняння і висновки.

Модульний контроль.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення опитування або (аудиторної) письмової роботи під час останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з теоретичних питань та практичних завдань. У відповідях здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, зокрема, вміння застосовувати

його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на модульній КР:

14 -13 балів – повністю розкрито всі три теоретичні питання, наведено приклади та вирішено практичні задачі;

12-10 балів – повністю розкрито всі три теоретичні питання, наведено приклади та вирішено практичні задачі і, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

9-7 балів – дано відповідь на всі теоретичні питання або правильно виконано завдання;

6-4 бали – частково розкриті певні питання, але допущено суттєві помилки;

3- 2 бали – поверхово розкриті деякі з питань;

1 бал - здобувач присутній на КР і дав відповідь частково на одне питання.

Питання до модулів:

Модуль 1. Закономірності психічного розвитку. Дитяча психологія.

1. Предмет і завдання вікової психології.
2. Структура вікової психології. Її зв'язок з іншими науками.
3. Методи ВПс. Формуючий експеримент – основний метод.
4. Критичні та літичні періоди психічного розвитку. Їх характеристика.
5. Поняття «вік» та його розуміння у віковій психології.
6. Історичний розвиток зарубіжної вікової психології.
7. Розвиток вітчизняної вікової психології.
8. Концепції спонтанного (еволюційного) розвитку психіки.
9. Соціологізаторські підходи до психічного розвитку.
10. Теорії розвитку психіки.
11. Умови, фактори та рушійні сили психічного розвитку.
12. Поняття «соціальна ситуація розвитку».
13. Закони психічного розвитку.
14. Проблема співвідношення навчання та розвитку у сучасній психології.
Поняття «зона найближчого розвитку».
15. Характеристика сенситивних періодів розвитку.
16. Проблема провідної діяльності у психології.
17. Поняття новоутворень у віковій психології.
18. Основні періодизації психічного розвитку.
19. Періоди пренатального розвитку та їх характеристика.
20. Вплив середовища на пренатальний розвиток.
21. Досвід народження та його вплив на подальший розвиток дитини.
Перинатальні матриці.
22. Криза новонародженості та способи її згладжування.
23. Безумовно рефлексорний характер поведінки новонародженого.

24. Комплекс пожвавлення.
25. Пізнавальний розвиток дитини першого року життя.
26. Оволодіння немовлям рухами та діями.
27. Розвиток передумов становлення мовлення у немовлят.
28. Емоційне спілкування з дорослим – провідний вид діяльності немовляти.
29. Дитячий госпіталізм: причини виникнення, симптоми та подолання.
30. Криза 1-го року: її ознаки та подолання.
31. Основні новоутворення раннього дитинства.
32. Особливості предметних дій у ранньому віці. Види дій з предметами.
33. Раннє дитинство – сенситивний період засвоєння мовлення. Етапи розвитку мовлення в ранньому віці.
34. Криза 3-х років: симптоми та подолання.
35. Психологічна характеристика ігрової діяльності. Розвиток гри у дошкільному віці.
36. Розвиток продуктивних видів діяльності, поява трудової та учбової діяльності.
37. Розвиток малювання та зображувальної діяльності в дошкільному віці.
38. Розвиток пізнавальних процесів дитини 3-7 років.
39. Загальна характеристика розвитку особистості в дошкільному віці.
40. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника.
41. Основні новоутворення дошкільного віку.

Модуль 2. Психологія школяра. Психологія дорослості та геронтопсихологія.

1. Поняття психологічної готовності до навчання у школі. Її компоненти.
2. Криза 7-ми років: її прояви та можливості подолання.
3. Учбова діяльність як провідний вид діяльності у молодшому шкільному віці.
4. Зміни, що відбуваються у пізнавальних процесах молодшого школяра.
5. Особливості спілкування з однолітками та дорослими у молодшому шкільному віці.
6. Основні напрями особистісного розвитку дітей 6-11 років.
7. Новоутворення молодшого шкільного віку.
8. Теорії підліткового віку.
9. Психосексуальний розвиток та пов'язані з цим проблеми.
10. Почуття дорослості та напрями його реалізації у підлітковому віці.
11. Особливості розвитку пізнавальних процесів та учбової діяльності підлітків.
12. Розвиток самосвідомості – центральний психічний процес перехідного віку.
13. Формування особистості у підлітковому віці.
14. Афект неадекватності та його характеристики.
15. Особливості спілкування дівчат та хлопців з однолітками.

16. Емансипація від дорослих – основа взаємодії з батьками, вчителями та іншими дорослими у підлітковому віці.
17. Основні новоутворення підліткового віку.
18. Загальна характеристика ранньої юності.
19. Учбово-професійна діяльність – провідний вид діяльності цього вікового періоду. Професійна орієнтація та самовизначення.
20. Формування світогляду, власних уявлень про навколишній світ та про себе у ранній юності.
21. Спілкування та емоційне життя в старшому шкільному віці.
22. Основні новоутворення ранньої юності.
23. Юність як перехідний період до дорослості.
24. Інтелектуальний розвиток у юності.
25. Розвиток особистості у юності.
26. Стадії дорослості та їх характеристика.
27. Ознаки дорослості.
28. Молодість як стадія розвитку дорослої людини.
29. Поняття зрілості та його розуміння у психології.
30. Феномен "акме" та акмеологія.
31. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність у період дорослості.
32. Розвиток особистості дорослої людини.
33. Нормативні кризи дорослості та їх характеристика.
34. Особливості розвитку когнітивних функцій в період дорослості.
35. Характеристика стадій геронтогенезу.
36. Теорії старіння та старості.
37. Типи старіння та старості.
38. Когнітивні особливості людей похилого та старого віку. Механізми компенсації можливого зниження інтелектуальних функцій в пізні вікові періоди.
39. Загальна характеристика емоційної сфери старіючої людини.
40. Мотиваційно-потребнісна сфера старої людини.
41. Типології особистості в похилому віці.
42. Соціально-психологічні аспекти старіння.
43. Проблеми здоров'я та танатологія в старості.
44. Фактори активного довголіття.

Індивідуальна самостійна робота

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати поглиблене теоретичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у реферату або презентації.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

- 10 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;
- 9 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки в оформленні;
- 8 балів – робота виконана майже повністю, допущена значна кількість помилок в оформленні роботи;
- 6-7 балів – робота виконана з незначними помилками змістовного плану;
- 4-5 балів – в роботі містяться значні помилки як змістовного, так і формального плану;
- 1-3 бали – зміст роботи не повною мірою або повністю не відповідає заданій темі, але робота виконана;
- 0 балів – завдання, передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопрредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності – 40%, уміння публічно та письмово представити звітний матеріал.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі у формі усного екзамену.

Кожен білет складається з трьох питань теоретичного або практичного характеру. Відповідь здобувача оцінюється за повнотою та відповідністю науковим положенням про означену проблему.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до 30 балів):

- 25 - 30 балів – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади, може зробити кілька незначних помилок;
- 18 -24 бали - здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади, але може зробити кілька серйозних помилок;
- 12 - 17 бали – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми. Правильно дана відповідь на одне питання, інші – частково;
- 5 – 11 балів – частково надані відповіді на всі запитання, але жодне з них не розкрито, допущено суттєві помилки;
- 1-4 бали - здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки.
- 0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань.

Перелік питань для підготовки до екзамену

1. Предмет, завдання, структура і методи вікової психології.
2. Критичні та літичні періоди психічного розвитку. Їх характеристика.
3. Поняття «вік» та його розуміння у віковій психології.
4. Історичний розвиток зарубіжної вікової психології.
5. Розвиток вітчизняної вікової психології.
6. Концепції спонтанного (еволюційного) розвитку психіки.
7. Соціологізаторські підходи до психічного розвитку.
8. Теорії розвитку психіки.
9. Умови, фактори та рушійні сили психічного розвитку.
10. Поняття «соціальна ситуація розвитку».
11. Закони психічного розвитку.
12. Проблема співвідношення навчання та розвитку у сучасній психології.
13. Поняття «зона найближчого розвитку» та його обґрунтування.
14. Характеристика сенситивних періодів розвитку.
15. Проблема провідної діяльності у психології.
16. Поняття новоутворень у віковій психології.
17. Основні періодизації психічного розвитку.
18. Періоди пренатального розвитку та їх характеристика.
19. Досвід народження. Перинатальні матриці.
20. Криза новонародженості та способи її згладжування.
21. Безумовно рефлексорний характер поведінки новонародженого.
22. Комплекс поживлення.
23. Пізнавальний розвиток дитини першого року життя.
24. Оволодіння немовлям рухами та діями.
25. Оволодіння передумовами мовлення.
26. Емоційне спілкування з дорослим – провідний вид діяльності немовляти. Дитячий госпіталізм.
27. Криза 1-го року: її ознаки та подолання.
28. Основні новоутворення раннього дитинства.
29. Особливості предметних дій у ранньому віці. Види дій з предметами.
30. Розвиток малювання дитини у перші роки життя.
31. Етапи розвитку мовлення в ранньому віці.
32. Складові розвитку особистості дитини раннього віку.
33. Криза 3-х років: симптоми та подолання.
34. Психологічна характеристика ігрової діяльності. Її розвиток та значення для психічного розвитку дитини
35. Розвиток продуктивних видів діяльності, поява трудової та учбової діяльності в дошкільному віці.
36. Розвиток малювання та зображувальної діяльності в дошкільному віці.
37. Розвиток пізнавальних процесів дитини 3-7 років.
38. Загальна характеристика розвитку особистості в дошкільному віці.
39. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника.
40. Основні новоутворення дошкільного віку.
41. Поняття психологічної готовності до навчання у школі.
42. Криза початку шкільного навчання: її прояви та можливості подолання.

- 43.Учбова діяльність як провідний вид діяльності у молодшому шкільному віці.
- 44.Особливості спілкування з однолітками та дорослими у молодшому шкільному віці.
- 45.Зміни, що відбуваються у пізнавальних процесах молодшого школяра.
- 46.Основні напрями особистісного розвитку дітей 7-11 років.
- 47.Новоутворення молодшого шкільного віку.
- 48.Теорії підліткового віку.
- 49.Психосексуальний розвиток та пов'язані з цим проблеми.
- 50.Почуття дорослості та напрями його реалізації у підлітковому віці.
- 51.Особливості розвитку пізнавальних процесів та учбової діяльності підлітків
- 52.Розвиток самосвідомості та формування особистості у підлітковому віці.
- 53.Акцентуації характеру. Характеристика та форми роботи з акцентуйованими підлітками.
- 54.Афект неадекватності та його характеристики.
- 55.Особливості спілкування дівчат та хлопців з однолітками.
- 56.Емансипація від дорослих – основа взаємодії з батьками, вчителями та іншими дорослими
- 57.Основні новоутворення підліткового віку.
- 58.Загальна характеристика ранньої юності.
- 59.Учбово-професійна діяльність – провідний вид діяльності ранньої юності.
- 60.Професійна орієнтація та самовизначення.
- 61.Формування світогляду, власних уявлень про навколишній світ та про себе у юності.
- 62.Спілкування та емоційне життя у старшому шкільному віці.
- 63.Основні новоутворення ранньої юності.
- 64.Дорослість як психологічний період та її стадії.
- 65.Ознаки дорослості.
- 66.Юність як перехідний період до дорослості.
- 67.Молодість як стадія розвитку дорослої людини.
- 68.Поняття зрілості та його розуміння у психології.
- 69.Феномен «акме» та акмеологія.
- 70.Нормативні кризи дорослості та їх характеристика.
- 71.Теорії старіння та старості.
- 72.Основні когнітивні зміни в період старості.
- 73.Особистість та старіння. Типи особистості старих людей.
- 74.Соціально-психологічні аспекти старіння.
- 75.Проблеми здоров'я та танатологія в старості.
- 76.Фактори активного довголіття.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені - тестування
(оцінюється від 0 до 3 балів)

- 3 бали – здобувачем виконано більше 90% тестових завдань;
- 2 бали – здобувачем виконано від 70 до 90% тестових завдань;
- 1 бал – здобувач виконав від 50 до 70% тестових завдань.

Політика викладання навчальної дисципліни

- 1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
- 2. Сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни.
Здобувач вищої освіти має право дізнатися про кількість накопичених ним балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.
- 3. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 40 % оригінального тексту при перевірці на плагіат.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

- 1. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. Спеціальність 053 – Психологія, галузь знань 05 - Соціальні та поведінкові науки. Х.: НУЦЗУ, 2024.
- 2. Освітньо-професійна програма «Робота з персоналом» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. Спеціальність 053 – Психологія, галузь знань 05 - Соціальні та поведінкові науки. Х.: НУЦЗУ, 2024.
- 3. Ушакова І. Геронтопсихологія. Підручник. Х.: НУЦЗУ, 2014. 236 с.
- 4. Абсалямова Л.М. Категорія зрілості особистості у віковій психології [Електронний ресурс] // Вісн. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Психологія. 2011. Вип. 39. С. 5-12. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2011_39_3.
- 5. Василенко Л., Савчин М. Вікова психологія. Навчальний посібник. К.: Академія, 368 с.
- 6. Вікова психологія : навч. посіб. для ВНЗ / О. П. Сергєєнкова [та ін.]. К.: Центр учб. літ., 2012. 376 с. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5111583/>.
- 7. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. /О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. К.: Просвіта, 2001. 416 с
- 8. Гуцало Е. У. Психологія вікового розвитку особистості [Електронний ресурс]. Кіровоград : ПВД ТОВ "Імекс ЛДТ", 2010. 285 с. Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/2073186/>.
- 9. Кузікова С. Теорія і практика вікової психокорекції. Навчальний посібник. К.: Університетська книга. 2019. 384 с.
- 10. Пісоцький В., Горянська А. Психічний розвиток та формування особистості в онтогенезі. К.: КНТ, 2019. 144 с.

- 11.Сергеєнкова О., Столярчук О., Коханова О. Вікова психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 376 с.
- 12.Токарева Н.М., Шамне А.В. Вікова та педагогічна психологія [Електронний ресурс]: навч. посіб. [для студентів вузів]. К., 2017. 548 с. Режим доступу: <https://bitly.su/Px5B7aU>;

Інформаційні ресурси

1. Ушакова І.М. Вікова психологія. Курс лекцій. [Електронний варіант] Харків: НУЦЗУ, 2016. Режим доступу: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/494>
2. Ушакова І.М. Курс дистанційного навчання в системі Moodle з навчальної дисципліни «Вікова психологія». Режим доступу: <http://moodle.nuczu.edu.ua/course/view.php?id=89> (ЕКП) ; <http://moodle.nuczu.edu.ua/course/view.php?id=172> (РП)
3. Електронний каталог бібліотеки НУЦЗУ. Режим доступу: <http://books.nuczu.edu.ua/load.php>
4. Електронний каталог Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/554>

Розробник:

доцент кафедри

психології діяльності в особливих умовах

ЮЛІЯ ІЛЬІНА